

מוכירות הממשלה

W 72

10 נאיה

1310
11-12-75

פרסור קול
ישיבת הועדה להתייטבות
כ"ו בגיטון תשל"ה - 7.4.75

בכחו השרים: י. גלילי יו"ר - א. אודן, ש. הלל, מ. חזבי
א. יזלין, א. עופר, ח. י. צדוק, מ. קול, י. רפאל
ש. רוזן

בעדרו השרים: י. אלון, ש. פרס, י. רביצוביץ

בכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: ר. וייץ, מ. קרובה, א. שבקר

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: פ. ספיר, מ. בראון, א.ל. דולצין
ר. יגלום, ח. פינקלשטיין מ. קירשבלום,
י. קלארמן, ע. שפירא

משתתפים בוספים:	י. אייל	-	משרד האוצר
ע. ארנן	-	לשכת השר י. גלילי	
ש. אבני	-	משרד השיכון	
א. ביידיץ	-	מנהל מקרקעי ישראל	
י. גוטמן	-	לשכת שר המשפטים	
א. גפני	-	משרד האוצר	
ר. זאבי	-	משרד ראש הממשלה	
א. ישראלי	-	משרד החינוך והתרבות	
מ. בצר	-	משרד הבטחון	
א. סגל	-	משרד האוצר	
ש. שקלגביץ	-	משרד החקלאות	

משתתפים בוספים מטעם הסוכנות היהודית: י. אקמובי, י. צור, י. שמיר

א. ליטבסקי - מזכיר הועדה

סדר היום: הת/11. ישובים על בסיס מפעלי חצויה ושילוב אפשרי
עם ענף חקלאי

הת/12. הקמת שלושה ישובים מן הדגם המפורט בהחלטה
מס. הת/11 הנ"ל בגליל המרכזי

חאה: אש אל

היו"ר השר י. גלילי: אני פותח את הישיבה.

הת/11. ישובים על בסיס מפעלי תעשיה ושלוב אפשרי עם ענף חקלאי

היו"ר השר י. גלילי: התכוונתי להביא היום סיכום של הדיון בנושא

הכפרים שהגדרנו אותם ככפרי תעשיה. מספר

חברים נשארו רשומים לרשות הדיבור.

כדי להקל על הסיכום, מוגשת הצעה שערכו החברים

במחלקת ההתיישבות ואני, ובהתחשב בסיכומים של הועדה מטעם המרכז החקלאי.

אני קורא את ההצעה.

ההנחה היא שלכל ישוב יהיה נושא חברתי מוגדר,

מאושר ע"י המוסדות המוסמכים. יהיה גרעין שיהווה את הנושא, ועל פי

הרצון החפשי ייקבע האופי של הישוב. הגרעין יהיה מוסמך לקבל חברים

חדשים ותהיה אחריות משותפת.

הישוב יתבסס על עבודה עצמית ומשק שיתופי

בין קואופרטיבי ובין קיבוצי.

הקיום והתעסוקה של המתישבים יתבססו על עבודה

במפעלי תעשיה לרבות אפשרות של שילוב עם ענף חקלאי, בהתאם לתכנון כולל

של הכפר. הכוונה למפעל תעשייתי שיקום בכפר.

ישנה גם אפשרות שהכפר באופן קיבוצי ישתתף

בשותפות איזורית. לכן נאמר: אפשרות של שותפות הישוב במפעלי תעשיה

אזוריים.

המפעלים אשר יקומו בכפר יהיו בבעלות משותפת וכן
אהשירותים המשמשים לתעסוקה ומחיה.

השרותים לישוב יופעלו ע"י המתישבים, או במסגרת

איגוד אזורי.

קבלת חברים חדשים, במסגרת התכנית המאושרת,

בסמכותו של הישוב.

הישוב יהיה עצמאי בקביעת אורחות החיים ובכל

הנוגע להתחברות לתנועה התישבותית, ארצית.

בתום שנה לקיומו של הישוב הראשון יימסר לוועדת

השרים דיווח הכולל סיכום ראשון של הנסיון.

השר א. יזלין: התרשמתי מהרעננות של חוות הדעת של גב' סגל

שדיברה בשם אגף התקציבים. אני הסכמתי לדבר

אחד: שהאמצעים מוגבלים. היות והאמצעים מוגבלות, צריך לשקול את

תנאי ההתישבות ומותר לחזור ולשקול גם בהתישבות הכפרית וגם בעירונית

בתנאים חלוציים יותר.

האמצעים המוגבלים יכולים לקבוע את העיתוי ואת

הקצב אבל לא את כיווני ההתישבות ותוכן ההתישבות. אני חסיד גדול של

הנסיון של יצירת כפר תעשייתי, אם כי המושג כפר תעשייתי הוא כביכול

דבר והיפוכו. גם מחצית ההכנסות של התנועה הקיבוצית באות מהתעשייה.

2/3 מההכנסות בכפר שאני חי בו, באות מהתעשייה.

אנחנו רוצים מדינה בה לא תהיינה רק ערים.

במידה ויש נושא אנושי ויש לו מוטיבציה לחיות

בקהילה כפרית, ובמידה שמקורות הפיתוח של החקלאות מוגבלים, אני חושב שחובה לפתח את הקהילה הכפרית שמתבססת על תעשייה. זה חשוב מבחינת דמות א"י היהודית, זה חשוב מבחינת איכות החיים בארץ, איכות החיים, לצערי, היא בירידה, ואיכות החיים בכפר עדיפה.

תמיד היה לנו אופי פלורליסטי לחיים בארץ.

חייבנו גיוון של צורות חיים. כשם שאי אפשר להיות בטוח שצורת חיים תצליח לא צריך להניח ~~אצא~~ שצורת חיים שלא היתה בישראל, והיא מתבקשת, דוקא תיכשל. אני מחייב את הנסיון להקים קהילות עצמאיות בעלות אופי כפרי שמבוססות בעיקר על תעשייה. יחד עם זה, לא התלהבתי מהרעיון שהכפר התעשייתי שאנחנו מדברים עליו בגליל, יהיה בנוי על תעשייה בקומפלקס התעשייתי הגדול שמתכנן משרד המסחר והתעשייה. אני חושב שאנחנו צריכים לעשות כל מה שאפשר כדי שכפר תעשייתי יהיה לו גם בסיס חקלאי מצומצם ולו רק סימבולי. רצוי שענפי התעשייה יהיו ברובם בכפר עצמו ולא באיזה שהוא קומפלקס כחוק מהכפר. אני לא בעד שיכונים רחוקים מהעיר. אני בעד זה שזה יתבסס על ענפי תעשייה בכפר עצמו. יש היום תעשייה מתוחכמת שמתאימה לכפרים, לקהילות קטנות. את התעשיות האלה צריך לכוון לאותו כפר תעשייתי.

בענין כפרי תעשייה בגליל. בשבילי גליל יהודי

מורכב משני אלמנטים. גם איכלוס וגם פריסה, פיזור ההאחזות היהודית בשטח. שני האלמנטים האלה תופסים גם בימינו. לכן אני לא מסתפק בערים שצריכות להיות בגליל. אני מחשיב פריסה בשטח. אני לא חושב שזה יהיה על חשבון הערים. האוכלוסיה בכפרים כנראה מוגבלת. אם יש סיכוי לייחוד הגליל, זה יהיה על חשבון מרכז הארץ. השאלה אם יגורו בתל-אביב או בגוש דן או במרחבי הארץ, ולא במעלות או בכפר.

הרעיון של כפר תעשייתי הוא נכון, יש לו סיכויים
כי הוא פונקציה של הצורך של פריסה בשטח, ויש גם יהודים - אם מתוך הארץ
ואם מתוך הדור הצעיר היהודי בגולה - שיש להם מוטיבציה לחיות בקהילות
כפריות, אם כי בעיקר יתפרנסו מתעשייה.

מר י. צור:
אני רואה את פריסת הישובים בגליל ההררי כמשימה
ראשונה במינה ואני חושב שכמעט ולא צריך להגביל
את מספר הישובים או איכותם. צריך להכניס אותם בחללים שישנם בגליל.
את החללים האלה אנחנו כולנו מכירים. יש מקומות שהם 'נקיים' מישובים
יהודיים, ואת החלל הזה צריך למלא.

לגבי הכפרים התעשייתיים, אומר בניגוד לדברי
אוזן, אל תערבבו תעשייה בחקלאות. נדמה לי שהנסיון שלנו בארץ מוכיח
שאם כוונתנו לכפר מלוכד בעל צורה התישבותית, כפר ללא חקלאות, לא
יתקיים בצורה כזאת. כאשר שמעתי את התכנית של הקואופרטיב, העליתי
שתי דוגמאות שאנחנו מכירים ולא הצליחו, וזה מצפה רמון מצד אחד, ונאות
הכיכר מצד שני. אפשר להוסיף לזה נסיון מלפני הרבה שנים של אפעל.
זה מתחיל כביכול מקואופרטיב, חיים מרוכזים סביב מפעל מוגדר, ובסופו
של דבר, מבחינה חברתית זה מתפורר.

מבחינת יישוב הגליל, אני מניח שאין פסול אפילו
בכפר שירצו לגור בו אנשים כדי לצאת מתחומי העיר. דוגמא לנסיונות
שהצליחו זה אומר ליד באר-שבע וטבעון, זה מרכז שלא הכלל בנה אותו.
אין גם טעם להוציא מכספי הציבור מיליונים עבור כפר הנמצא 30 ק"מ מחיפה.

כמו שדיברו על שגב. אינני פוסל התישבות כזאת, לדעתי זה לא יצליח בלי מכנה משותף של חקלאות או עבודה קרובה לחקלאות שאי אפשר לספל בה ללא שיתוף גמור. מבחינה חברתית - זה לא נראה לי.

על כן הייתי מקבל את הסיכום, אבל בסעיף 3 הייתי מוציא את המלה "לרכות" וכותב במקומה: תוך שילוב עם ענף החקלאי.

היו"ר השר י. גלילי: יכולים להיות כפרים שבהם ענף חקלאי אינו אפשרי.

על זה אני מביע הסתייגותי.

מר י. צור:

מצד שני הייתי מוסיף משהו שיציין כי מבלי שזה יהיה ישוב יזום שממומן ע"י רשויות ההתישבות, אנחנו נעודד פיזור האוכלוסיה ע"י תכנון, ע"י מתן קרקע לאנשים שרוצים לגור יחד במחלקים מן העיר, ובגליל יש צורך לכוון את הדבר כדי שזה ימלא גם את התפקיד הדרוש לנו של מילוי החללים. יישוב השטח הזה למעשה מתחיל כמעט בגבולות המפרץ. זה מתחיל במרחקים קטנים מהמרכזים העירוניים הקיימים.

השר מ. קול:

כבר אמרתי שאני תומך בכפרים אלה. אני מתנגד שהגליל יהיה מיושב יהודים רק בערים ובעיירות^{1/2} והשטח ביניהם יהיה ריק. זו לא דרך שהלכנו בה כל השנים, זו לא דרך שהיא תביא לכך שהשטח הזה יהיה יהודי. אינני רוצה שיהודים יהיו בערים ובעיירות והערבים יעבדו את השטח מסביב.

נסינו הרבה דברים בארץ. יש דברים שהצליחו ויש דברים שהצליחו פחות. יש גמישות גדולה. אני עוד זוכר את הויכוח על התעשייה בקיבוץ. יש כאלה המקיימים מפעלי קייט ואירוח, ויש כאלה שאינם רוצים בזה כי הם מתנגדים לשירותים. אני בעד גמישות תוך שמירה

על עקרונות. עקרונות צריכים להיות. אני בעד שילוב - עד כמה שאפשר - של תעשייה וחקלאות.

לגבי הנייר שמונח לפנינו, פה מדובר על אף אעבודה עצמית במשק שיתופי, קואופרטיבי או קיבוצי. לפי העקרונות שהונחו על שולחן זה, יש כאן עקרונות שמתאימים לקיבוץ ולמושב שיתופי ויש פה שלילה של המושב האינדיווידואלי. פה מדובר על בעלות משותפת בענפי היצור, זה לא קיים במושב. משואה בבקעת הירדן זה מושב אינדיווידואלי, אצף אצף שורש בהרי ירושלים, זה מושב שיתופי. לכן אני אומר שהענין הזה צריך להיות מסור לחברים מכיון שפה מדובר בתעשייה. אני בעד זה שנקבע עקרונות שימנעו סטיות. כשאני מדבר על מושב אינדיווידואלי יש לו עקרונות קואופרטיביים. לכפר יש ווטו. אי אפשר לשלול את היסוד הקואופרטיבי. מה שכתוב כאן זו שלילת היסוד הקואופרטיבי. אין בעלות הכפר על המפעלים, יש שותפות במכירות ובקניות אבל לא בבעלות. לכן אני לא מסכים לניסוח הזה. צריך לקבוע סייגים כדי למנוע התפתחויות לא רצויות. מי שרוצה לחיות במושב, צריך ללכת לזה בהכרה מראש ולא שזה יתפתח לעיירה. המושבים הוכיחו את עצמם, אי אפשר לשלול הקמת מושבים. אני מציע לתקן את הנייר הזה.

אני מחייב כפרים, אני בעד התיישבות יהודית בשיטות שלנו שהוכיחו את עצמן. יש היום גיוון רב בתעסוקה ומצליחים. כל הפרנסות טובות, כמידה והן הגונות, אבל צריך להשתדל לשלב את החקלאות. זה ענין נפשי.

מר א. גפני:

אני לא יכול להתווכח ולהתדיין עם המתכננים
אם התכנית טובה או לא טובה בפרט זה או אחר.
הנושא הזה גם לא נדון בממשלה, פרט לוועדת השרים כאן. אני יכול להצביע
על כמה חששות.

לצערי אני חייב לחזור על "פזמון" שנאמר כאן

בישיבות קודמות. ה"כיר שר החינוך את המגבלה של משאבים. במסגרת
המגבלה הזאת, שהיא בתקופה הזאת הרבה יותר חמורה מאי פעם, המגבלה במשאבים,
הולכת ומחריפה. יש הרבה נושאים - כולל התישבותיים - שהוחלט עליהם
בפורומים נכבדים ושאלין משאבים לבצע אותם, וקשה לי להניח שיהיו בשנתיים
הקרובות. אילו היו, אפשר היה לעשות כל נושא ונסיון בקדימות ראשונה.
כמצב הזה, אם ניקח דוגמא בנושאים שהועדה הזאת דנה בהם, אין ספק שהעברת
מפעלי תע"ש שהוטל על ועדה לגבש תכניות ולבדוק מה זה אומר, זו תרומה
עצומה להעברת אוכלוסיה לגליל, כאשר במשך כמה שנים אפשר להעביר כמה
אלפי משפחות. הבעיה היא שזו השקעה של לפחות מיליארד ל"י. נכנענו
גם לוועדת העבודה של הכנסת שלחצה עלינו להקדים ולהתחיל כבר השנה בדברים
אלה. במסגרת התקציב השוטף של שנת 1975 בפיתוח איזורי התעשייה בגליל,
ניתן סכום, למרות המגבלות במסגרת תקציב השיכון, ניתנו סכומים רציניים
ביותר בתכניות הפיתוח בגליל אאאאאאאא עם כל הויכוח שהיה. קיימת תפישה
של חיזוק מרכז איזורי אחד או שנים חדשים כדי שזה ימשוך אחריו אנשים
נוספים במרחק קטן או גדול יותר, גם בעלי צורה כפרית, שניזונו מהמרכזים
התעשייתיים, וכוח המשיכה שיש למרכז איזורי גדול.

יש יתרונות להקצאת משאבים. אם הולכים לאחד

מהפרויקטים הגדולים, הוא דורש משאבים עצומים שכרגע אינם.

עם כל ההסתייגויות שלי, מי אני שאתווכח עם האנשים שעבדו שנים על תכנית כזאת? דובר על שילוב עם חקלאות. יש כאן תלות במפעל אחד. יש אחוז כזה של מפעלי תעשייה שלא הצליחו; אז להיות תלויים במפעל אחד? מה משמעות הדבר? הייתי בגולן. ביקרתי במפעל שהוקם - תעשיות גולן. זה לא מפעל קואופרטיבי ובודאי לא כפר תעשייתי. אמנם כל העובדים שוכנו בשכונה אחת ועובדים באותו מפעל. הבעיה המרכזית שמנהל המפעל מצא לנכון להציג כבעיה שמטרידה אותו, זו הבעיה החברתית, אנשים שגרים ביחד ועובדים ביחד.

מדובר כאן על אופי הכפר, העקרונות שלו, בסיסו - אני לא במצב שאוכל להעיר על זה תערות קונקרטיות. אני מניח שהכוונה לא רק להעיר על אב-טיפוס של כפר, אלא קיימת ההצעה לבצע 3 - 3 כפרים בשלב הראשון.

לאחר ההערות והספקות שהושמעו בוועדה הזאת, אני חושב שאת ההחלטה על בצוע הנושא הזה צריך לקבל לאחר שהעניין הזה ייבדק גם ע"י משרדי הממשלה, על רקע האלטרנטיבות, על רקע המשאבים. הממשלה צריכה לדעת לא רק כמה היא תשקיע בגליל או בנושא הזה כנגד השקעות אלטרנטיביות אחרות בגליל; היא צריכה לדעת כמה היא מסוגלת להשקיע בגליל על רקע הפרויקטים שקיימים היום על השולחן בנושאים שונים. לא נראה לי במקום להתחיל בבצוע נושא חשוב באופיו שיש לו טעם רק במידה של מספר ישובים בגליל. האם נוכל להרים את זה במסגרת התכניות שלנו בנושאים אחרים, שאולי יביאו אוכלוסיה יותר גדולה לגליל? את זה אני צריך לשקול. העדיפות הפנימית של האלמנטים השונים של התכנית ליישוב הגליל במסגרת ההיקף הכולל של משאבים שנוכל להכניס לזה. כל החלטה על קטע, עלולה להחטיא את המטרה.

השר ח. צדוק:

שום צוות ממשלתי לא בדק את הנושא?

היו"ר השר י. גלילי:

החלק הראשון של דברי מר גפני הוא רציני מאוד, הוא אוניברסאלי, הוא ללא שום ספק חל על כל פעילות ממשלתית לפני המסקנות של ועדת בן-שחר, ולא כל שכן אחרי זה לרגל מיעוט ההכנסות. את הדברים האלה אפשר לומר בפיתחה של כל ישיבה ובפיתחו של כל סעיף להצעה חדשה.

לא סיימנו את הדיון עם שר האוצר ביחס למסגרת התקציבית של ההתישבות החדשה בשנה זו. לפיכך לא נקבע שום סדר קדימויות של ישובים חדשים בשנה זו. אנחנו מדברים עכשיו בנושא הזה של כפרי התעשייה בנפרד מהנושא של סדר הקדימויות. אם נאשר את הטיפול הזה של ישוב - החלטנו על 11 ישובים חדשים - נצטרך, במסגרת התקציבית שתאושר, לקבוע איזה מהם אנחנו מתחילים השנה. אבל אם לא תהיה פה החלטה חיובית בנידון, אז שלושה ישובים שמתכוננים במסגרת ה-11 להקים, לא יוקמו ויוצאו מהרשימה.

אתם זוכרים שהבאתי לאחת הישיבות של הועדה את הנושא של פיתוח הגליל והתחיל דיון בזה. בינתיים הנושא הזה משולב גם בוועדות אחרות, כמו הועדה לענייני פיתוח שבראשה השר בר-לב, עוסקת בעיקר בתיעוש הגליל וכיו"ב. הנושא התעורר בוועדת העבודה של הכנסת. הם תובעים דיון עם ראש הממשלה בנידון. פניתי אל ראש הממשלה הוא יזמן את השרים הנוגעים בדבר - שר האוצר, שר המסחר והתעשייה, שר החקלאות ואני - כדי לקבוע את דרכי התאום וקביעת סדר העדיפויות. בעקבות היוזמה הזאת פנו אל אגף התקציבים וביקשו לעשות ריכוז של כל הדברים הנוגעים לגליל. לאחר שראש הממשלה יועיד את השרים הנוגעים בדבר רק להתייעצות, אני אדווח לוועדה הזאת ונזמין אליה גם את שר המסחר והתעשייה ואת שר השיכון.

השר י. רפאל:

האם רצית לומר שהנושא של תכנית ייחוד הגליל

יידון באיזה מקום אחר? וכאן אנחנו דנים

בנסיון התישבותי חדש? אני חשבתי שאנחנו צריכים לחפש דרכים השובות

ביותר כיצד לחזק את הישובים בגליל. זה מנקודת מוצא לגמרי שונה.

נקודת המוצא העיקרית של הועדה הזאת היא כיצד לנצל את מה שעומד לרשותנו

בדרך הטובה ביותר לחיזוק מעמדנו בגליל. הבעיה של איכלוס הגליל איננה

יכולה לבוא לידי מיצוייה ע"י הועדה הזאת, כי ועדה זו עוסקת בעיקר

בהתישבות חקלאית. אנחנו מרחיבים את זה ע"י התישבות תעשייתית.

ועדה לענין ערי פיתוח עוסקת בחלק ניכר של הנושא. שר השיכון, בנושא

השיכון, עוסק בעיקרו של הנושא. שם מדובר במספרים גדולים. אם אשאל

מי השר שצריך להיות ממונה על תאום כל הפעולות לפיתוח הגליל, אני

אמליץ על שר המסחר והתעשייה, כאשר המרכיב העיקרי של תיעוש, בנוסף

לשיכון, הוא קובע את ענין איכלוס הגליל. אנחנו תורמים בזה את חלקנו.

תהיה התייעצות אצל ראש הממשלה והוא יקבע מי יתאם את הדבר.

אנחנו מעוניינים, בנוסף לאיכלוס, גם בהתפרסות

בשטח. יכולה להיות פריסה שמבחינת האיכלוס איננה גדולה. אנחנו מדברים

בהתפרסות שמספר אוכלוסייתה איננו גדול אם כי משקלה הלאומי הבטחוני

והציוני הוא רב, לדעתי.

באשר לסדר הקדימויות, בדרך כלל, אני אשוב

לזה לאחר שתיקבע המסגרת התקציבית לשנת הכספים הנוכחית.

השר ש. הלל:

אני תומך בתכנית. אינני חושב שהיא חסרת פגמים.

פה נאמר כי בעוד שנה נשוב ונבחן את העניין. אם

אנחנו יושבים ומדברים בצורה רצינית על תכניות שצריך לבצע, אין מקום

לומר שזה יהיה בעוד 10 שנים (כפי שהעיר שר השיכון). על מה שנתכנן

בעוד 10 שנים, אני לא מציע שנקיים ישיבות על גבי ישיבות עכשיו.

אם זה כך, אני מציע להפסיק את הישיבה שלנו.

אם אנחנו עוסקים במסגרת הממשלה והסוכנות

כדי לקבוע דברים שצריכים להתבצע במהירות הגדולה ביותר, אין מקום לומר

שזה יהיה בעוד 10 שנים.

התכנית הזאת איננה חסרת פגמים, אבל את המבחן

שלה נבחן לאחר שנקים אותה. אנחנו יכולים לקיים הרבה ישיבות כדי

לפץ הגדרה זו או אחרת. אני לא חושב שזה קרדינאלי, אנחנו מדברים על

נסיון, שאני מאמין שאם ~~אאאאאא~~ נממש אותו, נוכל לחזור ולראות כעבור

איזה זמן היכן זה עומד.

איננו קובעים אב-טיפוס של התישבות בא"י.

אנחנו מחפשים איך להשלים את המיסוי שלנו כדי להוסיף נדבך נוסף.

אם נצליח - מה טוב. אנחנו פטורים מלעשות ויכוח כללי על דמותה

ומגמותיה של ההתישבות היהודית בא"י. אנחנו מחפשים דרכים להוסיף

נדבך נוסף או דרך נוספת כדי להרחיב ולהעמיק את מערכת ההתישבות.

יש לי הרגשה שאנחנו צריכים לא רק לומר שאנחנו אישרנו את העניין הזה

אלא במסגרת הועדה הזאת לקבוע לוח זמנים בו יתחילו הדברים להתבצע.

נסלתי את רשות הדיבור בעקבות הערותיו של ארנון

גפני וגם היו"ר. אם הכוונה היא שעכשיו אנחנו יכולים לדעת מה הועדה רוצה ונתחיל לדון בסדר הקדימויות - בבקשה; אבל אם רק נדע מה הועדה אוהבת, ואחר-כך נצטרך להתחיל את הדיון מחדש - אני מודה שאני מרגיש באיזה שהוא קצר ברצינות שאנחנו מייחסים לעבודת הועדה הזאת בעקבות ההערות האלה. בין זה לבין הביצוע יש מחסומים שונים של האוצר, סדר קדימויות וכיו"ב. אני לא חושב שזה מתאים לענין ולסדר עבודתה של הועדה. את הלייט-מוטיב של האוצר שומעים כאשר עוסקים בדברים של התישבויות וברשימה של נושאים חברתיים. כאשר מדובר על עוד 10 - 20 מיליון ליר ות למשרד הסעד כדי לא לפגוע באוכלוסיה החלשה. ויש גם נושאים אחרים. לכן אני חושב שצריכים להוסיף לנייר הזה עוד פרט אחד כדי להפוך אותו מתכנית ערטילאית לדבר שיש עמו ממשות. אני חושב שאנחנו במפורש צריכים להגיד שהכוונה היא שזה יבוצע תוך שנת התקציב הקרובה. אנחנו צריכים לכתוב שההנחה של הועדה המשותפת לממשלה ולסוכנות היא, שההחלטה הזאת יתחילו בבצועה בשנת התקציב הנוכחית. אחרת הוספנו פרק נוסף מפואר במחשבה החברתית, ההתישבותית, אבל לא עשינו דבר לקידום יישוב הגליל.

השר ח. צדוק: אני מודאג ממידת התאום או חוסר התאום בין עבודת

הועדה הזאת ובין האוצר. אני רואה שהכרונולוגיה

של עבודת הועדה שלנו הוא כזאת: אנחנו קודם כל קובעים רשימה של ישובים אשר נרצם לנו רצויים אילו היו האמצעים. אחר-כך מתדיינים עם האוצר על המסגרת התקציבית. אחרי שנקבעת המסגרת התקציבית, באה ההחלטה על סדר הקדימויות, איזה מתוך הישובים הרצויים יוחל בהקמתם בשנה הזאת.

אם אני צריך לומר איזה מההחלטות האלה, זו שקודמת לקביעת המסגרת התקציבית, קביעת הרשימה הרצויה, או זו שבאה אחרי קביעת המסגרת התקציבית - היא ההחלטה האופרטיבית המשמעותית, ברור לי שההחלטה המשמעותית היא ההחלטה השניה. במקום זה אנחנו עובדים לפי סדרים שבהם אנחנו, כמומחים, קובעים את הרשימה הרצויה, בו בזמן שההחלטה המשמעותית, בעלת המשמעות ההתישבותית הפוליטית שמחייבת שיקול דעת פוליטי, היא לא נופלת בתוך הועדה הזאת.

היו"ר השר י. גלילי: זה לא נכון.

השר ח. צדוק: אני מבקש להבהיר את העניין.

זאת היתה השאלה שמשתמעת באופן ברור מתוך דברי מר גפני, בשבילי על-כל-פנים.

אני מבקש לשמוע תגובה על הערה ששמעתי מפי מר גפני, ששום צוות ממשלתי לא בדק את הנושא שאנחנו דנים עליו. כולנו יודעים שבהסתוריה של ההתישבות היו

נלהכים וספקנים, והיו כאלה ששתי התכונות התרוצצו כהם. אני לא חושב שיש מי שהוא כזה נלהב, שיכול לומר, שהדבר הזה, מובטחת לו הצלחה. אני לא חושב שיש ספקן שיכול לומר מראש שזה נידון לכשלון.

במצב דברים זה, אנשים בעלי תבונה ממוצעת

אומרים: הבה נעשה ניסוי וניתן לו סיכוי, ונראה אם זה מצליח, או מצליח באופן חלקי, אז אפשר לתקן פגמים ולהמשיך בצורה יותר משופרת.

אני מסיק מזה את המסקנה שצריך ללכת בזהירות ולא להתחיל במספר גדול של ישובים מהטיפוס הזה, אלא להתייחס לזה, בשלב הנוכחי, כפי שמתייחסים לנסיון. ברור לי שזה לא יכול להיות אחד, כי אחד יכול להיכשל בדברים שלא קשורים ב דוקא בצורת התישבות זו. אבל אולי שנים זה הדבר הנכון להתחיל בו כנסיון.

אני מציע שהספקנים יתגברו על הספקות, או שהמתלהבים לא יתלהבו יותר מדי.

היו"ר השר י. גלילי: אני רוצה לספל בנושא של סיכום הדיון הנוכחי. אחר-כך נפנה להערות אחרות.

הדיון הכללי בוועדה הזאת התקיים על פי רצונם של חברי הועדה.

אחרי הישיבה הראשונה של הועדה בהרכבה החדש, אני הערתי לחברי: סוף סוף זכינו, אחרי הרבה זמן, לישיבה ציונית במהדורת קונגרס באזל. היו השלכות חזוניות של כמה מחברי הועדה שקצת חרגו מהמסגרת האופרטיבית, אבל זה היה רצונם של חברי הועדה, כנראה שהיה להם צורך בזה, ואני לא הפרעתי לכך.

הנושא שלנו נידון לאחר הדיון במרכז החקלאי. במרכז החקלאי משתתפים כל הגופים ההתישבותיים בארץ. אני מחשיב את הועדה ההיא גם מתוך זה שהיא פותרת אותנו מבעית סדר הקדימויות של התור להתישבות. אם הדבר הזה נעשה מתוך תאום משותף, לפי מסורתו של הרצפלד, ועכשיו, ייבדל לחיים ארוכים, גבתי - אנחנו מברכים על כך, שהועדה הזאת משחררת אותנו מהטיפול בעניין הזה.

בועדה ההיא התקיים דיון בנושא של היסודות
החברתיים והמשקיים של כפרי התעשיה. אני הנחתי את סיוטת הסיכום של
יו"ר הועדה גבתי, על השולחן. בינתיים קיבלתי ידיעה מגבתי, שההצעה
שלו אושרה בהסתיגות של חבר אחד של הועדה שלו, בנושא שאותו העלה
חברנו משה קול.

אנחנו דנים פה כועדה משותפת של ממשלת ישראל
והסוכנות. איננו כופים צורות חיים על אנשים. אנשים חפשים בבחירת
צורות החיים. אנחנו מקפידים על כך שצורות שנקבעות באורח מוסמך
וחפשי תקויימנה ותישמרנה. אנחנו נותנים תוקף לתקנונים שנקבעים ע"י
האנשים. אנחנו מקפידים שהתקנונים לא יחרגו מגדר המותר, לא יכפו דעות,
אורחות חיים על אנשים. אבל מכיון שאנחנו צריכים להחליט גם על הקמת
כפרי תעשיה ועל שיבוצם במפת הארץ, אנחנו רוצים שיהיה לנו בסחון שאכן
זו צורת חיים שיכולה לשאת את עצמה ולהתקיים. לכן הפלגנו לדיון הזה.
ההערה של השר קול צריכה להיפתר ע"י כך שאנחנו צריכים להבטיח בסיכום
באופן כללי, שהיסודות החברתיים הספציפיים של כל ישוב וישוב שיקום
ייקבעו בתקנון מחייב, מוסכם ע"י הגרעין, ע"י כל גרעין, אם זו התנועה
ההתישבותית אליה הוא מסונף מרצונו, ואם המוסדים המיישבים במסגרת זו.
אם מדובר בבעית הבעלות המשותפת על מפעלים ושירותים, זה בנוסף לכך.
אם בכפר מסוים, במסגרת תקנון שנקבע ע"י הנושא של הכפר, בזיקה עם
התנועה אליה הוא התחבר מרצונו, ובהסכמת המוסדות המיישבים, אם יש
כוונה זאת או סטייה כזאת, זה צריך להיות מקובל עלינו. אין פה בעלות
על אמצעי היצור אלא על המפעלים והשירותים המשמשים לתעסוקה.

אנחנו באים לייסד מחדש את מושב העובדים ולא
לבקר את יסודותיו. השר קול העלה דאגה לגיטימית. שאלתי אם הפיסקא הזאת
שאני מוסיף אותה ושהיא תשולב כאן, נותנים אפשרות לגוונים. מטעמים
של זהירות לא כתבתי: הבעלות המשותפת על אמצעי היצור, אלא : בעלות משותפת
על המפעלים והשירותים שיקומו. יש להבדיל בין זה לבין מה שיש לו במשקו.

מר י. צור: יש אולי צורך להוסיף לאותה הנוסחה שמתקבלת על
דעתי; על יסוד העקרונות האלה, או: במסגרת
העקרונות האלה.

היו"ר השר י. גלילי: אני מקבל את זה.

השר מ. קול: גבתי מסר שהיתה החלטה ברוב דעות, בגד קול
אחד, לאחר שהאיחוד החקלאי הודיע שהוא לא
מקבל את הניסוח הזה.

מר י. אדמוני: לא נכון.

היו"ר השר י. גלילי: אני שומע אינפורמציה על מה שהיה שם מפי יו"ר
הועדה גבתי, ואין לי כתובת מוסמכת ממנו.

בעקבות הדברים של השר צדוק והשר הלל -
לפי דעתי השר צדוק טועה. המשמעות העיקרית והסמכות העיקרית מבחינה
מדינית בכל הנושאים של התישבות שמעבר לקו הירוק, הם בידי הועדה הזאת.

לא זו בלבד, אלא שאם חבר מחבריה רואה לנכון לערער על החלטה מהחלטותיה, הוא מוסמך לעשות זאת בישיבת הממשלה. אם להביא כדוגמא את ההחלטות האחרונות שלנו, לגבי 11 הישובים עליהם החלטנו, הרי המשמעות המדינית באה על ביטוייה בכך שבהחלטות שלנו יש שני ישובים ברמת הגולן, ישוב אחד בבקעת הירדן, שני ישובים בפיתחת רפיח. עצם הדבר שאילו היינו משיגים את המסגרת התקציבית לכל 11 הישובים, היתה נודעת משמעות מדינית לכך שבחודש מרץ 1975 ועדת השרים להתיישבות והסוכנות היהודית החליטו על סידרה של ישובים מעבר לקו הירוק, ברמת הגולן, בבקעת הירדן ובפיתחת רפיח, כמו-כן יש משמעות ציבורית מדינית לעובדה שאנחנו רוצים לכלול בסמכותנו גם התיישבות מעבר לקו מזה, בקו הירוק, אשר מתקשר להתיישבות בגליל ופריסה בגליל. האקורד הפוליטי בא לכלל ביטוי בזה שקיבלנו החלטות שכוללות מרחבי התיישבות שיש להם משמעות פוליטית ממדרגה ראשונה. זה עיקר המשמעות המדינית של החלטות הועדה. בתוך זה בעיית סדר הקדימויות גם היא לא חסרת משמעות, אבל היא משנית במשמעותה. אפשר לערער על הסדרים שנקבעו, אבל הסדרים האלה היו קבועים מאז קמה הועדה הזאת, היה סדר העדיפויות שנקבע מתוך רשימה גדולה יותר על פי המסגרת התקציבית המאושרת עם האוצר, לעתים בהתייעצות עם ראש הממשלה, והיינו מדווחים לוועדה מה החלטנו. הסמכות הזאת היתה נתונה בידי יו"ר הועדה, שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות. השנה השתבשו הדברים וחל איחור עקב הפיחות ועקב האיחור בתקציב, שיחות קיסינג'ר ושורה שלמה של סיבות. חל איחור בגמר הבירורים בינינו ובין שר האוצר, וכפי שהודעתי, כאשר התקציב אושר בממשלה, שר האוצר הסכים שהמימון של ההתיישבות החדשה יהיה מסעיף הרזרבה, בלי שהתחייב על סדר גודל תקציבי. ישיבה אחת קיימנו. שר האוצר ביקש לקיים את הישיבה הבאה עם שובו של גפני. אני מקווה שזה יתקיים בימים הקרובים. כאשר נקבע את סדר הקדימויות, נדווח לוועדה. לעולם לא מאוחר לחברי הועדה לעיר, כי הדברים האלה לא נעשים כחטף.

השר ח. צדוק:

אני מסכים כרצון להחליף דברים. לי נדמה שאם

אנחנו מחליטים על 11 ישובים ואחר-כך נקבעת

מסגרת תקציבית שמאפשרת 5 בלבד, אז ההחלטה בעלת המשמעות הפוליטית
הציבורית האופרטיבית, היא: מי הם החמישה ולא מי הם ה-11. אבל עוד
נחליף דברים.

היו"ר השר י. גלילי:

אני חולק עליך בנקודה אחת; שהמשמעות המדינית
העיקרית היא להחלטת הועדה איפה יקומו הישובים.

אני לא אומר שזה חסר משמעות; המשמעות המדינית העיקרית היא בהחלטה
על כך שאנחנו מקימים ישובים בבקעת הירדן ובפיתחת רפיח. אלמלא החלטה
כזאת, לא היה ערך לסדר הקדימויות.

לא שמעתי את ההערה המיוחסת לאחד השרים. אני
מצטער על כך שהיתה פה הצבת סימן שאלה על קצב הבצוע של אחד הגורמים
ההתיישבותיים הראשונים, הכוונה שלי היא למשרד השיכון. מתוך נסיוני
בעבודה עם משרד השיכון, יש לי סיבה לומר שאינני רואה מקום להערה כזאת.
אני מאיץ בראש הממשלה לעשות את הזימון בנושא

של פיתוח הגליל, אשר עם נחליט בנושא של כפרי התעשיה, זה יהיה אחד
הפרויקטים שיצטרכו לבוא שם בחשבון. למשרד המסחר והתעשיה ולמשרד השיכון
זה נושא של קדימות ראשונה ולא שיר מזמור לעתיד לבוא.

השר מ. קול:
קודם אמרתי איזה דבר, ואדמוני העיר שזה לא נכון.
אני יושב פה בתור חבר ממשלת ישראל. אני מאד מחבב
את אדמוני אבל אני רוצה לדייק בדברים.

כאשר חיים גבתי דיווח לך, הוא דיווח מדויק. זה
היה במסגרת הזרמים המשתייכים למרכז החקלאי. אבל יש זרמים שלא משתייכים
למרכז החקלאי, כמו האיחוד החקלאי, והוא לא שותף לזה. מה שאמרת זה נכון
כי ההחלטה היתה ע"י הזרמים המסונפים למרכז החקלאי. זה לא סותר את מה
שאמרתי.

היו"ר השר י. גלילי:
ההצעה היא, שבמסגרת התכניות להתישבות חדשה
ומתוך הערכה של ההתפרסות ההתישבותית, בנוסף
למהלכים הגדולים של האכלוס בערי הפיתוח, אנחנו נקים ישובים על יסוד
העקרונות שהונחו לפניכם על השולחן, שבמסגרתם היסודות החברתיים של כל
ישוב ייקבעו בתקנון מחייב, מוסכם על החברים, על התנועה ההתישבותית
אליה הוא מסונף והמוסדות ההתישבותיים.

מר ר. וייץ:
התכנון המפורט של ההצעות הוא בידי האגף לתכנון
איזורי של המחלקה ההתישבותית, אשר הוא, לפי
הסכם בין הממשלה והסוכנות, כולל את כל המשרדים הנוגעים בדבר. לשם כך
הקימונו מוסד עם כל המשרדים הנוגעים בדבר. יש ועדה לתכנון איזורי
שבה מיוצגים שמונה משרדים. אני, לפי ההסכם, יו"ר הועדה הזאת, כל התכניות
עוברות דיון וביקורת.

כפרי התעשייה במיוחד, מאחר שמשרד המסחר והתעשייה
שותף אתי, הוא היה שותף מלא בניסוח וגם בתכנון המפורט של כל נקודה ונקודה.

אני מצטער שהאוצר כאוצר לא שותף. אני מוכן ברצון לשתף אותם. אני חושב שזה חשוב ביותר.

י"א 12.

השר א. עופר:

התאוריה לא ברורה. הטקטיקה עובדת. עובדה שבפרקטיקה אנחנו מקימים את הישובים ומתכננים אותם תוך חלוקת סמכויות ברורה בין משרדי הממשלה. אם תשאל את התאוריה, תיכנס לפרשנות לא רגילה. זה לא מפריע. ברגע שמתקבלת החלטה, היא מבוצעת כתאום עם משרדי הממשלה והמחלקה להתישבות.

מר י. אדמוני:

היה דיון מיוחד עם משרד המסחר והתעשייה בראשות השר בנושא זה, ונציג המשרד בישיבה הקודמת הודיע את עמדתם עם כל ההתלבטויות שיש להם.

היו"ר השר י. גלילי:

גם אני לקחתי זכרים עם שר המסחר והתעשייה בנידון.

השר א. עופר:

אני אומר שסיכמנו על 8, ואני רוצה להצביע נגד שלושת הישובים הנוספים.

היו"ר השר י. גלילי:

מה שאתה מציע הוא, שבמסגרת 11 הישובים שעליהם החלטנו בפעם הקודמת, שלושה מהם ישארו להשלמת

הדיון. אתה מביע התנגדות לשלושה ישובים אלה?

השר א. עופר:

נכון.

השר מ. קול:

פה לא צריכה להיות הצבעה על שלושה מתוך 11.

פה יש הצבעה על צורת ההתישבות של הכפר התעשייתי.

אם השר עופר שולל את הצורה הזאת, צריך לתת לו הזמנות לשקול, אבל לא במסגרת ההחלטה הזאת.

היו"ר השר י. גלילי:

עופר הוא חבר סוברני, הוא יצביע כפי שהוא ירצה.

השר מ. חזני:

אני מציע שההצבעה כאן תהיה על המדיניות.

היו"ר השר י. גלילי:

אני מחשיב את זה שעופר בחר בכך, תינתן לו הזמנות

להצביע נגד הצעה של שלושה ישובים בגליל. לפני

כן נצביע על הדבר בעיקרו. אם עופר לא ירים יד נגד הדבר בעיקרו, אני אחשיב את זה. זכותו להתנגד לשלושה ישובים בגליל.

אני מציע שנצביע על :

אנחנו תומכים בהקמת ישובים על פי העקרונות

שהונחו על השולחן בתוספת הסעיף שאני קראתי קודם.

ה צ ב ע ה

פה אחד נתקבלה הצעת היו"ר.

השר מ. חזני:

מציע את ההצבעה של 8, 9 ו-10 מתוך ה-11, לא

לקיים עכשיו אלא לאחר שנדע את המסגרת התקציבית.

היו"ר השר י. גלילי:

לעופר יש השקפה שאכלוס הגליל צריך להיות בדרך

אחרת ולא ע"י כפרים תעשייתיים. הוא מציע שנבוא

בדברים עם האוצר על תכנית התישבותית, בלי כפרי תעשייה בגליל. מי תומך

בהצעת השר עופר?

ה צ ב ע ה

בעד הצעת עופר - 1

ה ו ח ל ט

בהמשך להחלטות מס' הת/7 מיום כ"א באדר תשל"ה (4.3.75) והת/10 מיום ו' בניסן תשל"ה (18.3.75) של הועדה להתיישבות:-

במטרה לאפשר פריסה התיישבותית באזורים דלילי אוכלוסין, שאין בהם תנאים להקמת ישובים חקלאיים, להקים ישובים אשר יתבססו על מפעלי תעשייה לרבות, במידת האפשר - שילוב עם ענף חקלאי. הישובים ייבנו על בסיס העקרונות אכדלקמן:

- (א) קיומו של נושא חברתי מוגדר, מאושר ע"י המוסדות המוסמכים.
- (ב) עבודה עצמית ומשק שיתופי (קואופרטיבי או קיבוצי).
- (ג) קיומם ותעסוקתם של המתיישבים יתבססו על עבודה במפעלי תעשייה לרבות שילוב במיזת האפשר עם ענף חקלאי, בהתאם לתכנון כולל של הכפר.
- (ד) אפשרות של שותפות הישוב (לא פרטית) במפעלי תעשייה אזוריים.
- (ה) בעלות משותפת על המפעלים והשרותים המשמשים לתעסוקה ומחיה.
- (ו) השרותים לישוב יופעלו ע"י המתיישבים, או במסגרת איגוד אזורי.
- (ז) קבלת חברים חבשים, במסגרת התכנית המאושרת, בממכותו של הישוב.
- (ח) הישוב עצמאי בקביעת אורחות החיים ובכל הנוגע להתחברות לתנועה התיישבותית, ארצית.
- (ט) במסגרת עקרונות אלה ייקבעו היסודות החברתיים הספציפיים של כל ישוב בתקנון מחייב מוסכם על הגרעין, התנועה ההתיישבותית אליה הוא מסונף והמוסדות המיישבים.
- (י) בתום שנה לקיומו של הישוב יאג הראשון יימסר לוועדת השרים דיווח הכולל סיכום ראשון של הנסיון.

הת/12. בהמשך להחלטה מס' הת/10 של הועדה להתיישבות מיום ו' בניסן תשל"ה (18.3.75) לא לקבל את ההצעה בדבר אי הכללת הקמתם של שלושה ישובים מן הדגם המפורט בהחלטה מס' הת/11 של הועדה להתיישבות מהיום - במסגרת 11 הישובים החדשים המוצעים להקמה בשנת הכספים 1975.